

KATARINA MARINČIČ

Ne zdi se mi pomembno, da sem vseč vsem.

Katarina Marinčič

Foto: Marko Marinčič

Avtorica: Stanka Ledinek
Oblikovalec: Peter Groznik - Peč

Fotografije: družinski arhiv (avtor večine fotografij stari ata Ciril)

Literatura in viri:

Knjižni opus Katarine Marinčič
Osebna komunikacija
Nina Žavbi: Ženski roman konec 20. stoletja: diplomska naloga, 2006
Tanja Lesničar-Pučko: Pogum za srečen konec pride z leti; Dnevnik, 24. maj 2002
Marijan Zlobec: Pisateljstvo kot svetopisemska prilika o talentih; Delo, 20. junij 2002
Tanja Jaklič: Pisateljska zadoščenja so samotna; Delo, 22. junij 2004
Valentina Plahuta Simčič: Moje pisanje temelji na opazovanju in sočutju; Delo, 21. februar 2007
Miriam Drev: V jeziku kot materialu je resnica; Delo, 17. avgust 2007
Tanja Petrič: Ne zdi se mi pomembno, da sem vseč vsem; Pogledi, 13. maj 2015
Tina Kozin: Tekst mora stati sam zase ali pa ga ni; Literatura, junij 2015
Peter Rak: Po naravi radovedna opazovalka, ki jo zanima svet; Delo, 12. junij 2023
www.koridor-ku.si/literatura/katarina-marincic-pisateljjevanje-je-proga-po-kateri-vozm-sama/
www.old.delo.si/kultura/knjiga/katarina-marincic-sem-pocasna-pisateljica.html

ROSNA LETA

Katarina Marinčič se je rodila 25. junija 1968. Njeni predniki so bili slovenski meščani; najbolj meščanski izmed pradedov je bil kmečki fantič z Motnika, ki je v Ljubljano pripešal s čevlji čez ramo in se udingal za vajenca v konfekcijski trgovini. Katarina prihaja iz umetniške družine. Njena mama je Breda Gostič Hieng, ki je bila po študiju dramska igralka, potem pa dolga leta radijska napovedovalka. Oče Andrej Hieng je bil slovenski pisatelj, dramatik, režiser, scenarist in dramaturg; sestra Barbara Hieng Samobor pa je režiserka. Katarinin stari ata Ciril je bil strasten amaterski fotograf. Umetnost so v njihovi družini šteli za resno delo, resnejšo kot zaposlitve, ki prinesejo več denarja. Da bo pisateljica, se je odločila že v otroških letih, približno istočasno, kot se je naučila brati.

V četrtem letniku gimnazije je s privolitvijo staršev izstopila iz šole in se posvetila pisanju. V nekem trenutku se je njej in njenemu bodočemu možu zazdelo, da jima šola premalo daje in hkrati jemlje preveč časa. Svoje obveznosti sta zgledno zaključila z opravljanjem izpitov. Za razliko od gimnazije je potem fakulteta dajala študentom občutek svobode.

Katarina v naročju stare mame Ane

Mala Katarina

Nihče ni name vplival globlje kot starša, in to v najširšem človeškem smislu. Težko iz tega izluščim stvari, ki so me naredile za pisateljico. Mislim, da bi bila oče in mama zadovoljna, tudi če bi se s sestro Barbaro ne odločili za umetniška poklica. A sta nama – hote ali nehoti – vsadila neko temeljno občutljivost do sveta. Ta se je lahko razvijala, ker naju je od najzgodnejšega otroštva obdajalo ozračje svobode in tolerantnosti in ker sva rasli z zavestjo, da je umetnost nekaj bistvenega. Najbrž redka sreča. Jaz jo doživljam kot neke vrste dolg, v smislu svetopisemske prilike o talentih.

S sestro Barbaro (stoji zadaj), v naročju mame Brede

V čudenju čarobnega sveta

Sončna poletja otroštva

Medvedki so zakon!

ODRASLO ŽIVLJENJE

Po končani fakulteti, kjer je Katarina Marinčič doktorirala z dizertacijo o opusu Honoréja de Balzaca, je izbrala svobodni poklic. Zapustila ga je, ko so jo povabili kot predavateljico francoske književnosti 18. in 19. stoletja na Filozofsko fakulteto v Ljubljani. Sedanje delo jo veseli tudi zaradi stikov s kolegi in študenti. Sicer je bolj samotarski in družinski človek. Z možem Markom ter sinovoma Erikom in Petrom živi urejeno, mirno življenje brez hujših pretresov. Njena dela so prevedena v več evropskih jezikov (nemški, romunski, makedonski, francoski, srbski ...). Deluje tudi kot literarna zgodovinarica ter prevajalka.

Moj oče (Andrej Hieng) je bil zelo svetel človek, okrog njega ni nikdar nastajala senca, iz katere bi se bilo treba prebijati. Me je pa naučil brati, v vseh pomenih besede. In, ja, zaradi otroštva v družini romanopisca sem najbrž dobila rahlo zgrešeno predstavo o poklicu: pisatelj se mi je kazal kot svoboden človek, ki v glavnem počiva, bere, kadi, premišljuje in včasih malo tipka. A oče, ki mi je iluzije ustvaril, jih je tudi podrl s slikovito pripombo, da se romani pišejo predvsem z zadnjo platjo. Kako zelo res, še posebno v dobi pisalnih strojev!

Na dvorišču domače hiše na Homcu z mamo Bredo in očetom Andrejem.

Katarina z muco Emo

K nam je prišla skupaj s sestrice Izo, iz Mačje hiše v Celju. Mački in mačke so v mojem življenju stalnica, očitno so mi usojeni črni. Črn je bil moj prvi muc Tomi, ki sem ga na šolskem izletu v šestem razredu še čisto majčkenega našla zavrženega v grmovju, potem pa je dolga leta živel z nami, nazadnje z mojima staršema. Črna je bila muca Ambrozija, ki me je "poiskala" na parkirišču pred blokom, tik preden sem se poročila in preselila (no, preselili sva se potem kar skupaj). In zdaj Ema, ki mi je zaupljivo zlezla v naročje, kakor hitro smo jo ob prihodu iz Celja izpustili iz boksa. (Njena sestrica je medtem vneto raziskovala novo bivališče.)

Velikokrat razmišljam, da je zame – čeprav je v neskladju s predstavo o umetniku kot boemu in eksaltiranemu človeku – zelo pomembno moje urejeno, mirno družinsko življenje brez hujših pretresov. Celo materialna varnost se mi zdi potrebna, če naj sploh razmišljam o literaturi. Poskušam pisati vsaj vsak drugi dan po nekaj ur, včasih kak dan seveda tudi ne, včasih kak dan od jutra do večera. Pol strani je dober izkupiček povprečnega delovnega dne. Ja, res mi gre počasi. Imam pa zdaj že toliko izkušenj, da je frustracija omiljena: ko enkrat začnem pisati, že zatrdno vem, da bom knjigo tudi končala. Pomembna je notranja kontinuiteta, ta daje gotovost – čeprav se pol strani na dva dni najbrž večini zdi zelo malo.

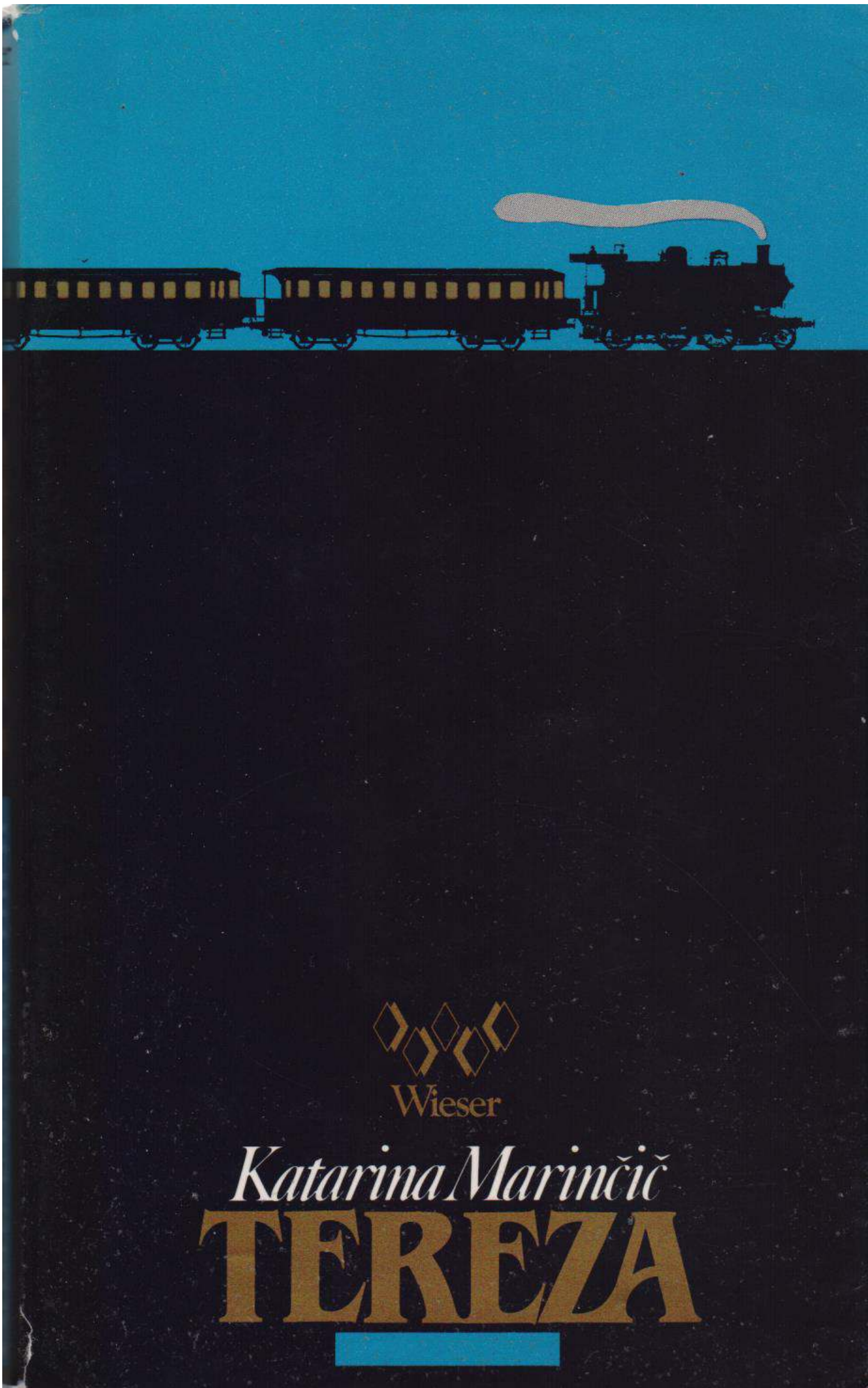
Sem preprosto radovedna, zanima me svet, ljudi imam rada, to avtomatično vodi do bolj poglobljenega opazovanja reakcij in interakcij, ki se godijo okoli mene.

Z možem Markom ter sinovoma Erikom in Petrom v knjigarni Konzorcij.

TEREZA (1989)

»Za Markota«

Gospa Karolina je stregla Ivanu, gospodična Hermina je na klavirju spremljala prežvekovanje telečje pečenke v oranžni omaki. Tako je bilo. Gospodični Hermini ni manjkalo ne odličnosti ne odločnosti. Kadar se je zmotila, je šla preko trupel. Do konca skladbe.

»Vaša gospodična je že prava mojstrica na pianinu,« je ljubeznivo rekel Ivan.

Soba je dišala po lavendlu. Ivan je obžaloval, da je pustil košček mila zraven umivalnika. (Kajti od koščka lavendlovega mila je bila nadišavljena cela soba.) Ni bil vonj, ki bi se mu nosnice privadile. Bil je vedno bolj vsiljiv, vedno bolj eteričen vonj.

»Zrak je težek,« je rekla gospa Karolina. »Žal mi je, toda nisem vam odpirala okna. Zunaj je še veliko slabše. Ljudje kurijo **razne** stvari.«

Nobeden od Krstičev ni nikoli prijel za steklenico. Mežnarjeva Marta je bila prva. Dneve in dneve je ležala v nepostlani postelji, v polsvetlobi, vstala je le takrat, kadar je šla Rezka k Jelovškovim, in kadar se je Rezka vrnila. Četudi je vstala, je vzela s seboj nekaj posteljnega. Sadjevec je smrdel.

Rezka mame ni odvrčala od pitja. Mama je imela pošvedrane copate, v copatih gole noge, suhe, kozje, s špičastimi gležnji.

Najprej je žganje Krstičevo – žgalo, spočetka je pila, ker je imela rada občutek, da trpi, in občutek, da ji bo odleglo. Nakar je seveda prišel tudi dan, ko brez žganja ni več odleglo, in nato dan, ko sploh ni več »odlégalo«, ko je bilo piti samo še nujno, da je kri krožila po telesu. Zakaj ne bi pila? Jedla ni Marta skoraj nič, Rezka je smehljaje se pospravljala razbrskan krompir, nista se pogovarjali, bili sta nenavadno srečni v molčanju. Popoldne je Rezka včasih sedela v kamri pri materi, včasih ji je brala; pravzaprav ni bilo pomembno, kaj je brala, zgodbe, molitve ali knjigo »Umna živinoreja«.

Koliko spominov imajo naši starši! Dolgo sem bil ljubosumen na pisma in razglednice, ki jih mamica in očka hranita v salonu. Za del teh dokumentov vem, kam bi jih vtaknil, za mnoge sploh ne.

»Pozdrave iz Siska ti pošilja teta Jožefa.«

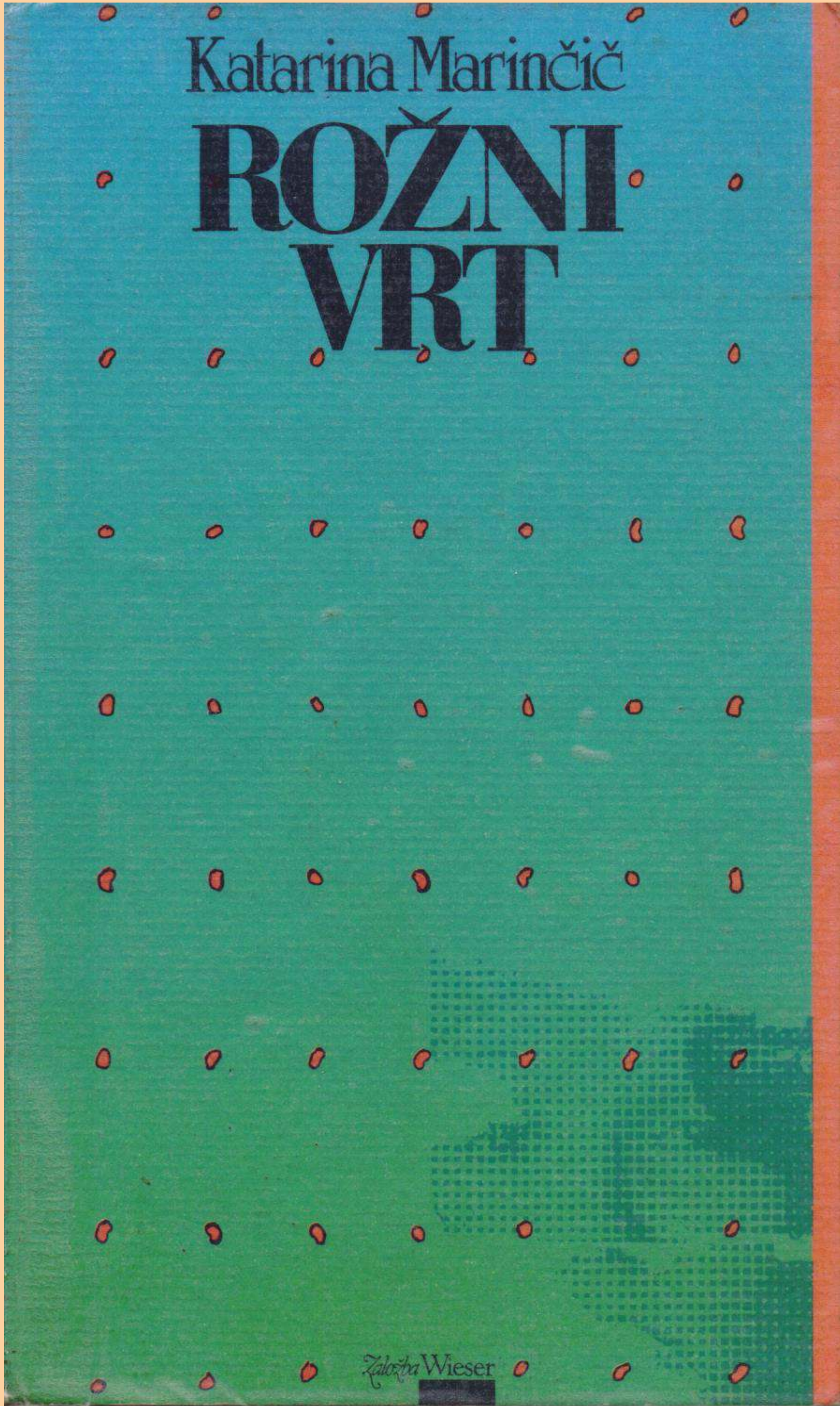
Jezil sem se, ker nisem vedel, kje je Sisek, predvsem pa zato, ker nisem vedel, kdo je bila teta Jožefa. Mamica mi je pojasnila, da ona ni imela nikdar nobene tete Jožefe. (In mamica tudi ni vedela, kje je Sisek ...) Jožefa je bila očitno papanova teta. Papan pa je samo mamici pripovedoval o svojih sorodnikih. Najbrž se je bal, da bi ga kdo vprašal o »prejšnji«. Če bi beseda nanesla. O Ernestovi materi. (Ernest, prostodušni egoist, sprašuje brez pomislekov.) Starši delijo z nami izjemne osebnosti svojega življenja. Bolj ali manj odkritosrčno sicer, vendar jih delijo. Izjemne osebnosti niso problem. Problem je množica brezimnih stricev Viktorjev, tet Jožef in bratrancev Karljev. Problem so sošolke (Fani in Mici), problem so prijatelji Mitja, Franc in Rudolf. Slutiti, da so bili pred našim štetjem, še preden se je vžgala iskrica našega življenja, še preden je naš oče poznal našo mamo, na svetu ravno taki brezimni Franci in Rudolfi, kot jih poznam, štejemo med svoje prijatelje (in spravljamo njihove razglednice) mi.

Terezo sem pisala tisto leto, ko je bil moj takrat še bodoči mož pri vojakih, da sem si malo skrajšala čas. Med pisanjem sem torej morala biti stara osemnajst, devetnajst let. Knjiga je potem kar hitro izšla pri založbi Wieser, ki je bila v tistem času zelo agilna.

V času, ko sem izdala svojo prvo knjigo, je bila to precej večja stvar, kot je danes. Do knjižne izdaje si prišel šele, ko si se nekaj časa uveljavljal, objavljaj po revijah ... Sama sem sicer imela to srečo, da sem izredno hitro prišla do knjige; po tem, ko sem že sklenila dogovor z založbo Wieser, sem dobila celo še eno pozitivno sporočilo s tedanje Pomurske založbe, ki bi jo bila prav tako pripravljena izdati. So bili pa seveda tudi uredniki in založniki, ki so mi rekli, naj se delo še medí.

Tereza je nekega uglednega kritika tako navdušila, da mi je hotel 'poljubiti ročico'. Jaz pa še tega ne maram, da mi kdo podrži plašč ali pridrži vrata!

ROŽNI VRT (1992)

Valerija si je oddahnila. Zdaj je bila na varnem. Moški jo je poslušal, moški je iz ljubezni ali vsaj iz naklonjenosti do nje v tistem najbolj uspavajočem trenutku med dnevom in nočjo premagoval spanec. Njej ni bilo do spanja. Govorila je, govorila, govorila. Pričelo je deževati, njene besede so padale še hitreje in še enoličnejše od kapelj, on pa je poslušal, ker jo je imel rad.

»Kar pojdi v posteljo,« mu je rekla okoli treh. »Jaz ne morem spati, ostala bom pokonci.«

Sprehajala se je po stanovanju. Napeti koraki (skoraj čutil je, kako se napenjajo mišice ohranjenih in vendar skrivoma uvelih nog) so mu kratili spanec. Zjutraj ga je bolela glava. Valerija je dremala na kavču. Lase je imela zmršene; po licih ni bila več rožnata: puder je ostal na blazini.

»Kako čista je ta ženska,« je pomislil Ciril. »Ni se umila, a je vseeno čista. Ne bi mogla biti umazana, ne prime se je.«

»Poslovit si se prišla,« reče. »No, pa zbogom, moja ...«

»Zbogom, ljubi, zbogom!« reče Ada.

Bliskovito odkleca navzdol po stopnicah, trrr, kakor v dolgem ihtljaju, kot bi se ji noge lomile na koščke. Predmestje je sivo, gotovost je težka, koraki so otrpli, drevesa so gola, po gredah ležijo ostanki sočivja, in upanje, ki se ne bo nikoli izpolnilo (za katero morda niti nočemo, da bi se izpolnilo), je boleče in dražeče in sladko kot pokora.

Nekega dne

nekoč

nekje

se bosta srečala spet.

Glasba igra v golih krošnjah. Pustite, da se izteče. Ne prižigajte luči. Valerija v temi prideluje solze. Frizura se ji je zadaj sploščila. Noge ima otrple od poležavanja. Pustite jo, pustite, pustite! Neponovljivi zbogom slovesno odmeva v njenem srcu!

Odpeljal jo je po ovinkasti gozdni cesti na vrh nekega hriba. Med potjo sta srečala skupino izletnikov. Gospod v pumparicah je rekel: »Ljudje so nemarni. Še do sekreta se hočejo pripeljati z avtom.« To je Viktorja užalilo. Včasih praska skeli bolj od globoke rane. Njegova moška čast, njegova dobrot, njegova ljubezen do ljudi (»Rad jih imam,« je mislil, pa se je izkazalo, da jih nima: če bi jih imel rad, bi imel rad tudi Julko ...), vse našteto mu je pomenilo manj kot njegovo izletniško dostojanstvo. Hotel je ustaviti, počakati, da bo šel gospod mimo, se nagniti k njemu in mu reči: »Nisem se vedno vozil z avtom na razgledne točke. Vzpel sem se že na mnoge hribe. Peš, v semiš čevljih, in športno oblečena Valči je bila ob meni.« Vendar se je v trenutku, ko je to rekel sam pri sebi, že umiril. Bilo je, kot da so vsi računi poravnani, če jih poravna v sebi.

Roman Rožni vrt bi lahko opredelili tudi kot družinski ali generacijski roman. Osrednji motiv je družina.

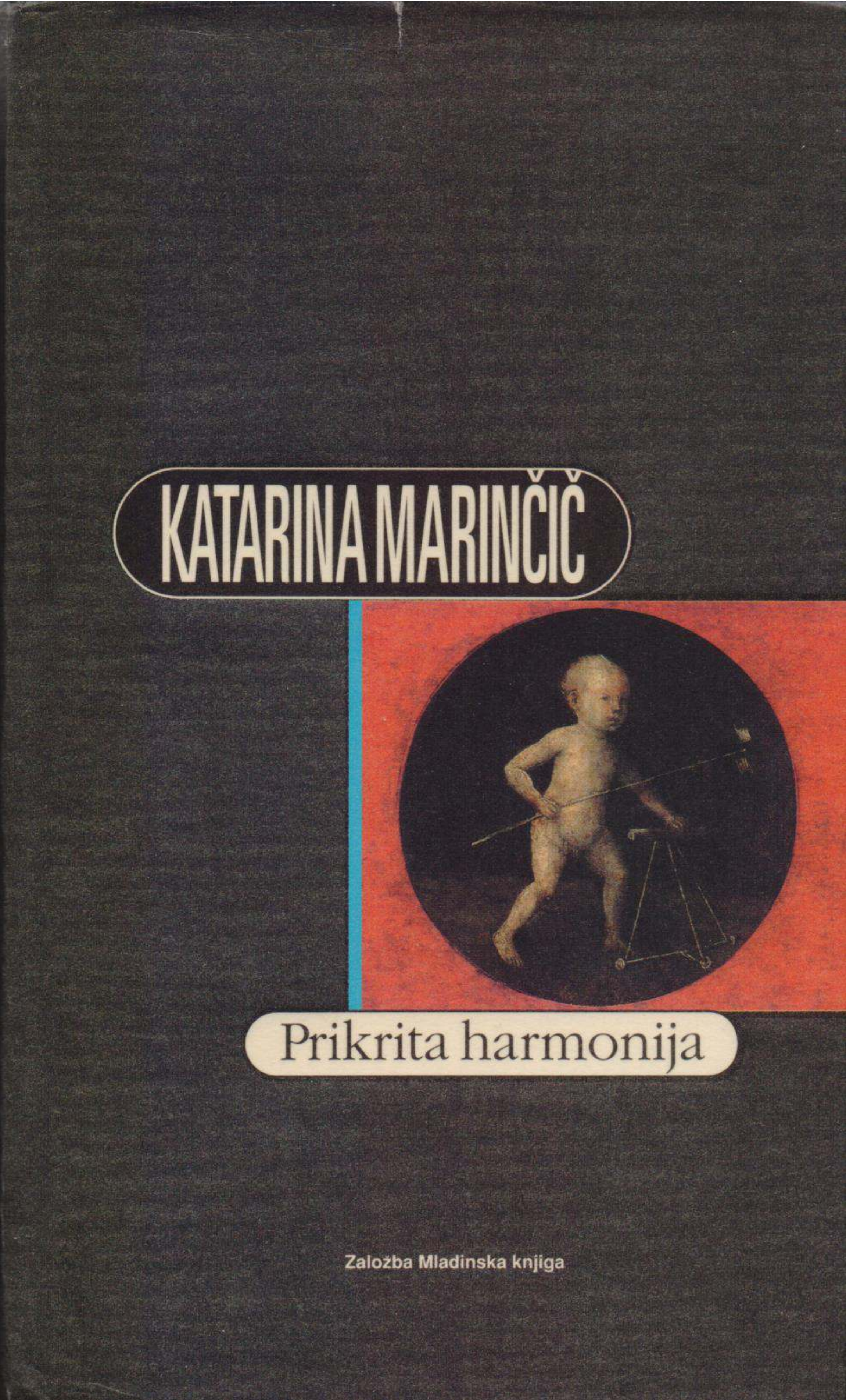
Sodobna lastnost ženskega romana je ta, da ženske niso prikazane kot žrtve. Tudi same so tiste, ki mučijo in uničujejo odnose in svoje može. Prisoten je tudi notranji razkol v literarni junakinji sami, Valerija in Julka ne vesta točno, kaj hočeta storiti v svojem zakonu, morata se odločiti. Med ženskami vladajo tudi razdiralni in zavidajoči odnosi, v tem primeru Valerija zavida sestri Adi njeno lepoto, svobodo, priljubljenost pri ljudeh.

Roman je poln prizorov, ki dokazujejo, da se ženske v svojem vsakdanjem življenju ne skladajo s podobo, kakršno imajo moški in njihove matere o njih. Pojem ženske je preveč nabit z nedoumljivostjo, fatalnostjo, vzornostjo, zaničevalnostjo. Marinčičeva torej ne ponavlja stereotipov o ženskah. Karikira žensko miselnost. Ženska je v romanu namreč pripravljena hlapčevati za pohvalne besede moškega. Hrepeni po življenju vzorne gospodinje, prav zaradi te napačne predstave je potem nezadovoljna, izpraznjena. Ženske so nesamostojne in hrepenijo po možu. Vzgojene so tako, da hrepenijo po velikih ljubezenskih prizorih iz trivialne literature. Svojo realnost pogosto zamenjajo s tisto iz trivialnih romanov.

PRIKRITA HARMONIJA (2001)

Ta knjiga je za Bredo in Andreja.

Nagrada Kresnik – za roman Prikrita harmonija (2002)

Irma se je oddaljila, še preden se je teta začela smejati. Pozneje v življenju se je velikokrat spraševala, kaj je bistvo lastnosti, ki ji ljudje pravijo diskretnost: sebičnost, napuh, prepričanje, da je tvoja mehka stran le za izbrance – ali nesebična želja, da bi ne bil v napoto. Spraševala se je tudi, ali je njej njena diskretnost koristila ali škodila. To so bila pač zmeraj lahkotna razmišljanja. Plehko, prijetno uležano samoljubje, ki jih je narekovalo, ni imelo ničesar skupnega s silovito ljubeznijo do sebe, z utrudljivim navdušenjem, ki požene človeka v samoto in mu samoto naredi nevzdržno.

Ljudje pravijo: ko pretrgaš z materjo, odrasteš. Karol je v nasprotju s splošnim mnenjem do smrti ostal prepričan, da je materi tedaj zbežal v otroštvo. Odtegnil ji je podporo ter obnovil prastare, prvinske zahteve, ki jih je imel do nje. In ona ga je morala pustiti, da je dolge dneve bral, dremal in sanjal o golih človeških telesih na toplem pesku nekje v Afriki, kjer se ukvarjajo samo z najbistvenejšim skrivnostmi življenja. Kadar ni sanjal, je jedel, požrešno, kot bi hotel dokazati, da ima pravico do hrane, čeprav si noče sam služiti kruha. Mama mu je brez slehrnega očitka dajala na krožnik najboljše, saj je bila njegova mati in mu ni mogla odreči.

Ah, ko bi lahko še enkrat v popolni nevednosti iz množice po naključju izbral pravi obraz! Ah, ko bi mu čelo še enkrat oblil hlad dvoma, mrzli opoj razuma in logike, da bi si v beli svetlobi rekel: Skoraj nemogoče je, da bi te ljubila ravno ona, ki jo ti ljubiš! In bi še enkrat stopal ob ženski, ves mehak od njene sence, s srcem, puhistim kot grozd mimoze, želeč si samo tega, da bi lahko ostal. In bi se še enkrat trudil biti nekdo drug, ker bi se mu zdelo, da ji bo s tem ustregel. In bi ga njena prijaznost navdala s slutnjo. In bi slednjič iz njenih rok prejel pooblastilo, da zavrže razum, logiko in statistiko. Ah, ko bi v vročem deliriju prepoznanja lahko še enkrat vzkliknil: »Jaz sem! Jaz sem bil pravi!« In ko bi lahko vse to doživel z izkušenim srcem, da bi znal sproti ceniti, kot cenimo šele spomine -!

Vojna je bila, denimo, čas prijateljstva. Seveda tudi čas nepotrpežljivosti, čas prgaste krutosti, ko so se ljudje sovražili zaradi glasov, ki so jih oddajali v spanju ali v trpljenju. Vendar predvsem čas prijateljstva. Haman se je spominjal v cunje zavitih glav, ki so se zaupljivo sklanjale druga k drugi, nad pisma in nad slike. Prav po nežni zaupljivosti so se glave mladih mož ločile od glav starih babnic v rutah. (Kadar je snežilo, so na cunjah zrasla popovska pokrivala, glave pa so se še kar naprej pristrčno sklanjale.) Pripovedovali so si o svojih ženskah in dekletih, o kuharskih receptih svojih mater, celó o nežnostih svojih služkinj. Odpirali so se drug drugemu, pri tem pa niso nikdar stopili drug v drugega, nikdar v tujo hišo.

Nagrada me ni navdala s kakšnim posebnim zmagoslavjem ali zadoščenjem. Pisateljska zadoščenja, vsaj moja, so samotna in večinoma nepričakovana. Kot bralcu mi je nagrada kresnik blizu, ker se ujema z mojim globokim prepričanjem, da je Roman danes sinonim za Knjigo. Pomembna pa se mi zdi še ena stvar. Najsi gre za srečno naključje ali za kaj drugega, kresnik je v dosedanji zgodovini pripadel avtorjem zelo različnih poetik. In jaz imam pač rajši množico poetik kot množično poetiko.

Bistvena pri Karlu Lipniku, mojem junaku, ki postane operni pevec, ni glasba, ampak umetniško poslanstvo. S tega stališča bi bil prav lahko tudi slikar ali, še verjetneje, igralec. Pisatelj? Hm. Če v knjigi nastopa pisatelj, se dramatično poveča nevarnost, da jo bodo interpretirali kot avtobiografijo.

Pogum za srečne konce je prav tako stvar, ki pride z leti. Ko si mlajši, misliš, da mora biti dobra literatura žalostna, še posebno, če si dedič cankarjanske tradicije. Zame je bil srečen konec Prikrite harmonije tudi izraz kljubovanja: v globoko osebnem, pa tudi v literarnoprogramskem smislu.

Gradivo sem v pravem pomenu besede »zbirala« predvsem za roman Prikrita harmonija, ki se godi v času prve svetovne vojne. Z mikrofilmov sem prebrala vse takratne časopise, ker sem hotela poustvariti predvsem vzdušje neke dobe. Sicer pa verjetno res še nikoli nisem napisala zgodbe, ki bi si jo povsem izmislila. Tudi tiste zgodbe, ki nimajo eksplicitnega zgodovinskega okvira, sem »nekje slišala«.

O TREH (2005)

Moji Barbi

Nagrada Dnevnikova fabula – za zbirko kratke proze O treh (2007)

Etruščan Vel Matuna

Veter je žvižgal; le iz tega zvoka je bilo moč slutiti oblike hiš, ožine ulic; in iz pasjega laježa, ki je vedno bolj hripavo odmeval.

Vel Matuna je iztegnil roko in se dotaknil bližnjega zidu. Med prsti mu je spolzel drobir, da je odskočil in otresel dlan, kot bi prejel svarilno znamenje. Nameraval se je bil dotipati do doma, ampak zdaj si ni več drznil tipati. Vedel je in celó čutil, da mesto stoji, a hkrati ni čisto verjel, da je okrog njega sploh še kaj. V zraku je bil vonj po kuhi, nekdo je cmaril meso z majaronom, toda veter se vonjav ni dotaknil, ni jih prinašal in odnašal, pustil jih je viseti v praznini. Tudi pesek je ležal nedotaknjen. Pihalo je brez haska, v prazno.

Ja, nenadoma je bilo vse prazno, svet je bil prazen. Pes je za hip utihnil, potlej zatulil. Tuljenje se je vrtinčilo skozi temo, da ni bilo več mogoče ugotoviti, kje je žival. Kmalu so psi tulili od vsepovsod, pa od nikoder.

Redouté, slikar

Kraljici ni bilo do risanja, niti do risb ne. Videval jo je od daleč, kot mnogi drugi podložniki, a se ni čutil prikrajšanega. Oči človeka, ki ima čisto vest, se pač prilagodijo na razdalje.

Marija Antoaneta je bila zanj ladja na obzorju: bela in okrašena, z rahlo napihnjenimi jadri se je v blagih sunkih pomikala mimo, vedno znova mimo. Včasih, kadar je stisnil veke, da jo je bolje videl, so ga njena lica in njena usta spomnila na granatna jabolka. Granatna jabolka sredi obložene mize precej daleč stran: to je bilo vse. Niti Marthe ni nikoli spraševal o podrobnostih kraljičine oprave.

Zlatko iz Litije

Zlatkova rodbina se ji je prikazala v soju petindvajsetih vatov, obešenih visoko pod strop: ljudje, ki živijo v molčeči, zelo molčeči skupnosti. Večino dni prebijejo v kuhinji. Kuhinja je vzorčasto pobeljena, na rumenem ozadju se vrstijo kolone rjavih češenj. (Ta način dekoriranja se imenuje »na valcen«.) Kuha je pretežno brezmesna: žličniki z drobtinami, zelena solata s česnom, žganci in kislo zelje; celó vonj po česnu in vonj po kislem zelju se v tem svetišču varčnosti zlijeta z vonjem po mlačnem.

Mati je majhna, najbrž kar čedna. Sestre so visoke kot Zlatko, ponosne na svoje noge, s kodralnimi kleščami krute do svojih las; zobje jim kukajo izpod zaničljivo uvihnjenih ustnic. (Kadar so s kom kje zunaj, se Zlatkove sestre glasno smejejo.) Očim in polbrat, ki nista visoke rasti, jesta z glavo med rameni, ne da bi povabila oči h krožniku. Oče si kar naprej otira čelo, utrujen od čudne drže.

Spalnic ne kurijo. Postelje so neumazane, niso pa čiste.

Vse to je seveda pusto in grdo, pust in grd je tudi Zlatko, ki se v kotu za štedilnikom (že od malega) sklanja nad knjigo iz zbirke Modra ptica.

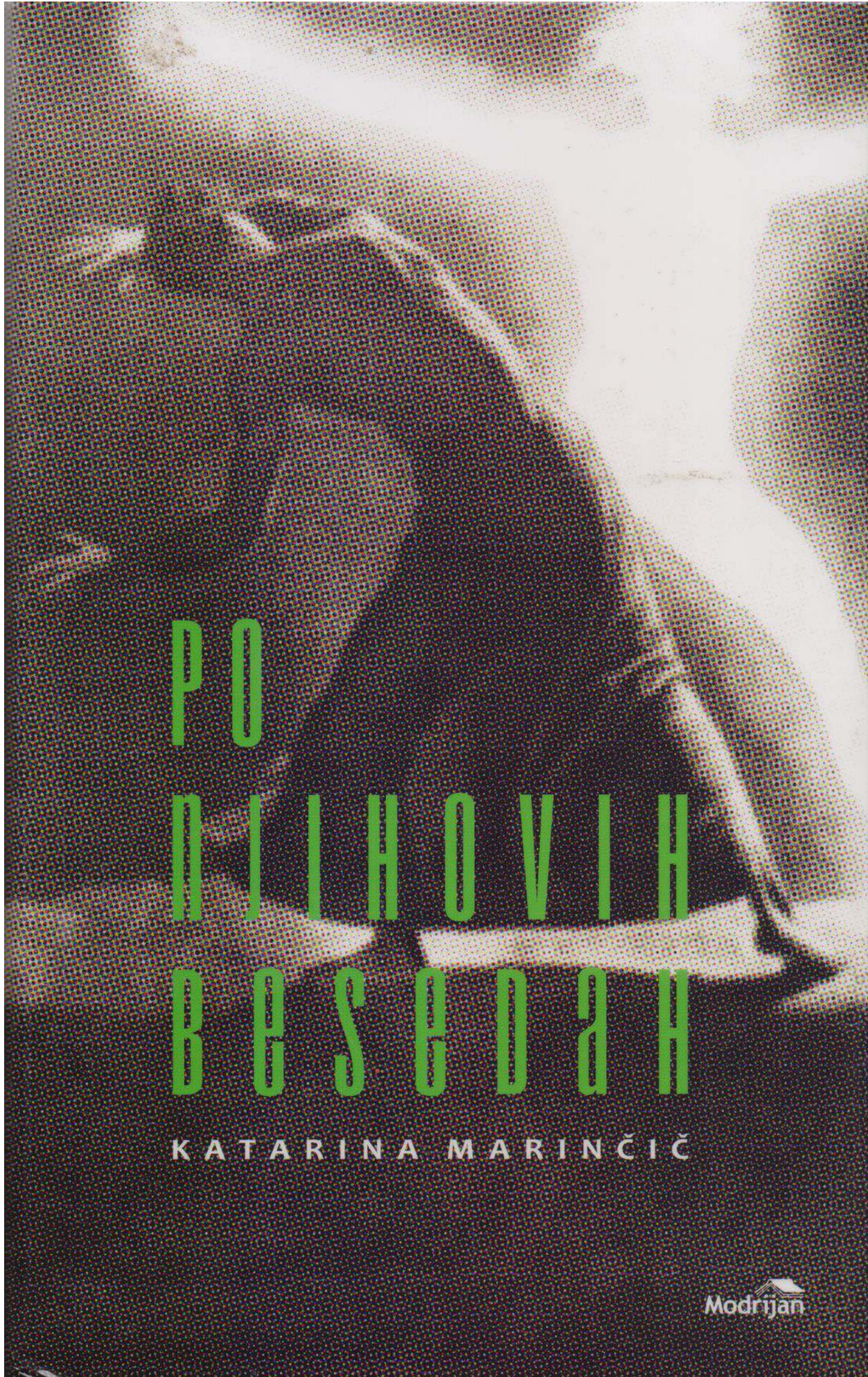
V novelistični zbirki O treh se zadnja zgodba o Zlatku iz Litije ne navezuje na zgodovinsko ozadje, je pa v resnici zelo natančno povzeta po resničnih dogodkih. V tem smislu tudi nimam posebnega odnosa do zgodovinskih motivov, doživljam in uporabljam jih kot vse druge motive. Pri zgodbah me zanima predvsem človeška psihologija. Zakaj si jih ne izmišljujem čisto sama? Saj v določenem smislu si jih. Mislim, da tu vendarle vsi počnemo isto, pisatelji, pa tudi pesniki: na novo, po analogiji sestavljamo fragmente, ki smo jih nekje pobrali.

Krajša forma je zame neke vrste vaja v samoobvladovanju.

PO NJIHOVIH BESEDAH (2014)

Igorju

Nagrada kritiško sito – za roman Po njihovih besedah (2015)

Večina izmed nas hrepeni po ljubezni, nežnosti in sočutju. Pri nekaterih ljudeh pa se hrepenenje obrne navzven, dobroto hočejo najprej izkazati, šele nato morda postanejo dovzetni zanj. Hočejo je kar ustrezna beseda, čeprav zveni nerodno. Bolj kot dobrosrčni so ti ljudje občutljivi in zahtevni; plemeniti (če so) so le toliko, kolikor se jim upirajo banalnosti in ponižanja.

Heinrich Schliemann si je želel skrbeti za družino in dom. Imel je še druge želje, a zdaj govorimo o tej: bila je iskrena. Njena iz dneva v dan očitnejša neizpolnjenost ga je spravljala v bes. Da, občutje, ki ga je hromilo, je bilo v bistvu bes, skrajno stanje. Zaradi številnih okoliščin svojega življenja ter v skladu s svojo vzgojo in značajem se je obvladoval; ekstremno čustvo je bilo vseskozi v njem, a večinoma v latentni obliki. Protislovje, ki se je iz tega porajalo, je bilo tako mučno, da je včasih ubral nasprotno pot: topo nezadovoljstvo si je nalašč drastil do bolečine. Če si je tudi samotrpinčenje organiziral v obred, pa tega ne kaže pripisovati vzgoji in zunanjim okoliščinam, sistematičnost mu je bila prirojena.

Med vožnjo na Dansko mu je nagajal želodec. Upošteval je nasvet naključnega sopotnika, trgovca z žitom, enega tistih hrupnih, pretirano domačnih, praviloma brkatih možakov, ki vse vedo in se na vse spoznajo, a ne mislijo slabo. Po peti uri popoldne samo še knäckerbröd in sodavica z limono, zakaj pa ne? On, Schliemann, je menil, naj hrana služi preživetju; nikoli ni razumel ljudi, ki v jedi iščejo užitek.

Seveda je bila dieta kot taka čista neumnost. Nekega večera v Kopenhagnu se je brez pomislekov lotil maslenih piškotov (na pločevinasti škatli je bil v reliefu upodobljen los) in ni utrpel nobenih posledic.

»Gospodična Engastromenos,« je ponovil. »Povedali so mi, da bi bili pripravljeni postati moja žena. To je jasno, to smo že razrešili. Zanima pa me še, iz kakšnih nagibov bi stopili v zakon.«

Vprašanje je takoj razumela. (Da je bilo to pravzaprav čudno, je pomislil šele mnogo let pozneje, po številnih trkih z njenim nenavadnim umom, ki je znal biti oboje: obupno počasen in osupljivo hiter.)

»Gospod,« je odvrnila in iz drobnih prsi pod grdo obleko se je iztrgal vzdih, ki bi ga Schliemann že skoraj imel za smeh (potlej je vendarle presodil razumsko in ugotovil, da o smehu v danih okoliščinah ne more biti govora), »vaša žena bi želela postati, ker ste milijonar. Če se poročim z vami, bom naredila veliko veselje svoji družini.«

Koga izmed nas še ni obšlo, da sveta, našega vesoljstva, navsezadnje ni?

V nekem obdobju sem zelo rada brala biografije in še posebej avtobiografije. Tri avtobiografske knjige, iz katerih je nastal roman, so me pritegnile vsaka zase, predvsem pa me je pritegnila skrita vez med njimi, njihova skupna lastnost: določen tip pripovedovanja, lažnivost skozi zamolčevanje in pretiravanje, skozi izpuščanje enih in napihovanje drugih detajlov. Osnovno zamisel sem seveda imela že na začetku pisanja, a tisto, kar bralec najbrž občuti kot 'strukturo', je nastajalo sproti.

Celoto sem sestavljala s pomočjo veznih elementov, tako kot na primer mizar sestavlja pohištvo s pomočjo moznikov. Trudila sem se, da sem ob vsakem stiku uporabila nekoliko drugačen vezni člen: enkrat površinsko formalno povezavo, drugič vsebinski stik med dvema zgodbama, tretjič asociativno zvezo ... Pravzaprav se niti nisem trudila, ti vezni členi so se ponujali sami od sebe in mi nekako pomagali skozi pripoved.

ŽENSKA S SREBRNIM OČESOM (2022)

Noben gozd ni kot smrekov.

Nikoli ni razumel ljudi, ki se ne navežejo na hiše. Če bi bilo po njegovem, bi obdržal vsa nekdanja bivališča. Zelo ga je prizadelo, če je izgubil pravico do vstopa nekam, kjer je bil v preteklosti domač. Podnevi si je grenkobo lajšal z nostalgijo: »Glej, Sara, v temle bloku smo živeli, ko sem bil star toliko, kot si zdaj ti.« V sanjah je pred istim blokom stal kot poosebljena užaljenost. Srepele je v okna in se smilil samemu sebi, vedno znova vstopal, pod najrazličnejšimi pretvezami, v sanjski megli, s konkretnimi vprašanji. Kako je v kopalnici, so obdržali plinski bojler? Je dnevna soba zelo zatrpana? (Večina ljudi zatrpa dnevno sobo z regalom, mi smo imeli samo ozke knjižne police.) Vprašanja so ostala brez odgovorov, saj mu ni nikdar uspelo prodreti v pravi prostor.

Emil si je takoj in popolnoma oddahnil. Tresel se je še vedno, a to ni bilo nič: samo daljni odzven nevihte, ki ga je srečno zaobšla, kakor ga je večina viharjev v življenju. Prepričanje, da je pod posebnim varstvom, se je vrnilo, objestnejše kot kdajkoli prej. Ha! Seveda v podrasti ni posmrtnih ostankov, njemu so takšne grozote prihranjene. (Vprašal se je, ali je pogum, ki se porodi iz prepričanja, da se ti kot ljubljencu usode ne more zgoditi nič hudega, v resnici sploh pogum. Vprašanje je hitro opustil. Temelj njegovih nazorov in njegove življenjske drže je bilo prepričanje samo. Pogum je zunanja oznaka, pomembna je notranja zaupljivost do usode.)

Kako je že rekla žena s srebrnim očesom? Glavno je, da si prijazen. Ne bo držalo. V resnici je najpomembnejše, da si z otrokom spoštljiv. Kajti otrok ni preprost in lahkoveren, otrok je zapleten in vzvišeno mračnjaški. (Zgrešena je tudi misel, da otroke in starce veže neka sorodnost. Niti površinske podobnosti ni. Če otrok čeblja sam s sabo, te ne potrebuje; če govori s teboj, pričakuje, da mu boš odgovarjal: to je včasih naporno, *croce e delizia*. Starcu narediš največje veselje, če ga molče poslušáš: to je včasih duhamorno, naporno ni.)

Nekaj ovinkov niže se mu je pokrajina zlila v celoto, v zeleno mehko, v blagodejno vlažnost. Spet enkrat je bil potrjen v prepričanju, da živi v najboljši mogočih dežel. Če bi se rodil kje drugje, v manj zatišni pokrajini, ali če bi šel v Ameriko, kot je šla sestrčna Bojana, bi bil nemara slaven, bogat, svetovno pomemben – tu ne bo nikoli nič od tega. Toda kaj – ravno če se zavedamo širnosti sveta – sploh pomeni biti slaven? Lahko bi bil znamenit pisatelj, lahko bi dobil Nobelovo nagrado, pa vest o njem vseeno ne bi prišla do kmeta, ki nekje v kitajskih prostranstvih s topim plugom mukoma razrezuje glinasto zemljo.

Avtorica pravi, dajo z junakom Emilom povezuje pogled na svet: »Kar v knjigi vidi in sliši on, sem v resničnem življenju videla in slišala jaz: prizori in dialogi so večinoma iz mojega spomina, tisti redki, ki so izmišljeni, so izmišljeni po analogiji.«

Ženska s srebrnim očesom se godi v naših krajih. Ljudje, ki tu živimo, smo po mojem opažanju vajeni, da mnenja bodisi zamolčimo ali jih izrazimo previdno, v šifrah in namigih. To ima lahko čisto simpatične, komične učinke, včasih seveda tudi manj simpatične, če zamolčevane stvari pridejo na dan z agresivno silovitostjo. Razlike med urbanim in ruralnim so tu drugotnega pomena, bistven je občutek, da lahko s slehernim pripadnikom svojega naroda sedem h kosilu za isto mizo. To ni samoumevno, to je